

PROFESSORIN VIRAN JA ARVON KEHITYS SUOMESSA

(Kirjoitus on julkaistu teoksessa Suomen Professorit – Finlands Professorer 1640-2007)

Veli-Matti Autio

Terminologiasta yleisesti

Tähän matrikkeliin otettuja henkilöitä yhdistää sana ”professori” (latinaksi professor), joka alkuperäisessä muodossaan tarkoittaa opettajaa. Ennen muuta sillä on ymmärretty yliopistojen ja korkeakoulujen ylintä opettajaa, joka on samasta sanasta johdetun viran eli professuurin haltija. Eräissä Euroopan maissa kuitenkin myös alemmista opettajista on käytetty nimitystä ”professori”. Tieteellisen tutkimuksen kehittyminen ja siihen liittyvä käytännöllisen tutkimustiedon kasvava tarve on myöhempinä aikoina synnyttänyt myös yliopistoista erillisiä tutkimuslaitoksia, joiden johtajia ja johtavia tutkijoita on rinnastettu yliopistojen ja korkeakoulujen professoreihin joko siten, että sana ”professori” näkyy suoraan viran nimenä tai sen osana (tutkimusprofessori) tai arvona, joka liittyy hallinnolliseen virkanimikkeeseen (esim. osastonjohtaja, prof.). Professori on myös puhdas arvonimi, jota valtiovalta on ”todellisen viran seuraamatta” jakanut erityisesti eteille tieteen- ja taiteenharjoittajille, mutta myös muille kulttuurityössä ansioituneille henkilöille. Myös yliopistot voivat nykyisin tietyin edellytyksin myöntää professorin arvoja palveluksessaan oleville henkilöille. Yleisesti voi sanoa, että arkikielessä yleinen termi ”professori” on sisällöllisesti käynyt varsinkin 1900-luvulla entistä monivaihteisemmaksi.

Professori Turun akatemiassa

Yliopisto syntyi 1100-luvulla Etelä-Euroopassa, jossa erityisesti Italiassa oltiin varhain liikkeellä sekä lääketieteellisen (Salerno) että oikeustieteellisen (Bologna) opetuksen organisoinnissa. Pariisiin perustettu yliopisto tuli kuitenkin monitieteisenä antamaan perusmallin myöhemmille pohjoismaisille yliopistoille. Pariisissa opiskeli keskiajalla suomalaisiakin ja tunnettua on, että Turun piispa Olavi Maununpoika (k. 1460) ehti urallaan toimia pariinkin otteeseen Pariisin yliopiston rehtorina. Suomalaisten kiinnostus ulkomailla opiskeluun vain kasvoi yliopistojen levittäytyessä laajemmalti Keski-Eurooppaan ja erityisesti Saksaan. Suosituksi tuli varsinkin Rostockin yliopisto, jonka maantieteellinen sijainti oli suomalaisille opiskelua ajatellen otollinen.

Suomessa yliopisto ja professori kävivät kansalle tutummiksi käsitteiksi kuitenkin vasta 1600-luvulla, kun suurvalta-asemaan pyrkivä Ruotsi ryhtyi panostamaan myös valtakunnan sisäiseen kehittämiseen. Kasvavaa hallintoa varten tarvittiin virkamiehistöä, jonka kouluttamiseksi perustettiin yliopistoja. Turkuun 1630 perustettu kinnasaasi muutettiin 1640 Turun akatemia -nimiseksi yliopistoksi, joka sai neljä tiedekuntaa ja aluksi 11 professoria. Näistä suurin osa sijoitettiin tiedekunnista arvojärjestyksessä alimpaan, mutta yleisen akateemisen oppineisuuden kannalta tärkeimpään filosofiseen tiedekuntaan. Alkuaikoina professorit värvättiin pääasiassa emämaasta Ruotsista. Yliopiston saamat voimavarat olivat melko vaatimattomat, mikä johtui ennen kaikkea siitä, että valtakunta oli kauan käynyt uuvuttavaa ja taloudellista kestokykyä koettelevaa sotaa Keski-Euroopassa.

Turun akatemian opetus- ja tutkimustyössä professorit saivat täysin ylivertaisen aseman, johon oikeastaan vasta 1900-luvun jälkipuolella tapahtunut kehitys on tuonut uusia piirteitä. Akatemiaan kyllä perustettiin jo alun pitäen filosofiseen tiedekuntaan myös kaksi apulaisen eli adjunktin virkaa, joiden toimenkuva oli alkuun kirjavahko (mukana kirjastonhoitajan ja sihteerin tehtävät) ja palkkaus professoreita huomattavasti heikompi. Ruotsin vallan aikana professuurien määrä kasvoi Turussa 16:een erityisesti luonnontieteiden mennessä eteenpäin niin sanotun hyödyn aikakauden synnyttämien impulssien vaikutuksesta. Apulaisen virkojen määräkin nousi kahdeksaan.

Jo Turun kaudella oli yliopistoon nimitetty muutamia ylimääräisiä professoreita ja apulaisia, joilla oli oikeus luennoida, mutta joille ei menosäännössä ollut osoitettu vakinaista palkkaa. Kyse oli lähinnä muodollisesta virka-ansioista, jolla oli tietty odotusarvo helpottamassa pääsyä vakinaiseen virkaan sellaisen avautuessa. Ylimääräisiä professoreita ja apulaisia käytettiin varsinkin tilanteissa, joissa vakinaisen viran haltija syystä tai toisesta oli estynyt hoitamasta virkaansa.

Professorien toimeentulon järjestäminen on tietysti yliopistoille ja korkeakouluille hyvin tärkeä, keskeinen kysymys. Sellaista huolta ja vaivaa, mitä se aiheutti Turun akatemialle sen alkuaikoina, tuskin myöhemmin

kuitenkaan on koettu. Turun ajan professoreiden palkat oli tosin laskennallisesti määritelty rahassa, mutta tosiasiaissa rahan käyttö oli vähäistä, joskin ajan mittaan lisääntymässä. Palkkaa maksettiin kruunun kymmenysjyvänä erinäisistä pitäjistä sekä luonnontuotteista muodostuvina veroparseleina. Ne kerättiin Turun ympäristöstä yli 300 tilalta, jotka muodostivat eräänlaisen palkkaläänityksen akatemialle. Tämän lisäksi teologian professorit ja kaksi filosofisen tiedekunnan professoria olivat tiettyjen seurakuntien kirkkoherroja, jotka nauttivat tuloja pastoraateistaan. Muilla professoreilla oli Maskun kihlakunnassa akatemian oma palkkatila, jota professori saattoi väkineen viljellä itse tai antaa tilan vuokralle. Nämä prebendapastoraatit ja -tilat muodostivat tärkeän osan professorin palkkauksesta ja varsinkin pastoraatit olivat haluttuja niiden suuri-työisyydestä huolimatta. Professori-kirkkoherran tuli myös osata suomea, mikä varsinkin Ruotsista tuleville professoreille saattoi olla kiusallisen kova vaatimus.

Vakinaisen veron kokosi akatemian rahastonhoitaja eli kvestori voutien avustamana. Kun rahankäyttö oli niukkaa, ajoivat akatemian talonpojat vuosittain suuria laumoja karjaa Turkuun, jossa suoritettiin jako palknauttijain kesken. Professori otti osuutensa eläimistä omaan käyttöön tai myi ne. Järjestelmä oli raskas ja synnytti alituisen riitoja. Esimerkiksi tileissä samanarvoisiksi merkityt elikot saattoivat käytännössä osoittautua hyvinkin "erilihaisiksi" ja aiheuttaa selvittelyä, josta "akateeminen arvokkuus" oli kaukana. Kvestoria ja vouteja epäiltiin herkästi vilpillisyydestä eikä aina syyttä, ja talonpoikien huonosta kohtelusta kantautui valituksia Ruotsiin saakka. Usein toistuvat katovuodet aiheuttivat helposti veronmaksukyvyttömyyttä, ja professori sai toisinaan tyytyä jopa puoleen palkkaan pääsemättä aina edes siihenkään.

Vuonna 1743 vahvistettiin uusi menosääntö, joka toi palkkoihin korotusta, mutta myös tärkeitä järjestelmämuutoksia. Kvestorin virka lakkautettiin ja kukin professori sai tämän jälkeen itse hoitaa veron kokoamisen hänelle määrätyltä tilalta. Katovuodesta tai jostakin muusta syystä johtuvan talonpojan veronmaksukyvyttömyyden haittojen vähentämiseksi professori saattoi nyt saada subventiota akatemian vararahastosta, jota kasvatettiin avoimista viroista säästyneillä palkkavarjoilla. Professori ja talonpoika joutuivat nyt sosiaaliseen kanssakäymiseen, jolla saattoi olla asenteita hyvinkin avartava vaikutus. Maanviljelyn kehittämisestä kiinnostunut professori saattoi tietoisesti olla paljonkin hyödyksi talonpojalleen. Ehkäpä tämä vuorovaikutus nostatti akatemian talonpojissa myös haluja panna poikiaan opintielle kun matkatkin Turkuun olivat suhteellisen lyhyet. Lähteiden puutteellisuuden takia asiaa on vaikea selvittää.

Kuningatar Kristiinan privilegiot antoivat ikääntyneelle professorille mahdollisuuden jäädä eläkkeelle professorinpalkalla ja professorin leskelle armovuosiedun vuodeksi tai kahdeksi. Lääketiede oli kuitenkin kovin kehittymätöntä ja kuolema korjasi Ruotsin vallan aikana professoreita usein kauan ennen "eläkeikää". Osa professoreista siirtyi akatemiasta muihin tehtäviin, ennen muuta kirkon virkoihin ja isonvihan jälkeen usea professori jäi myös Ruotsiin. Emeritus-professoreita oli harvassa yliopiston ensimmäisen vuosisadan aikana. Vuoden 1739 asetus määräsi, että mikäli professori ei ikänsä puolesta tai muusta syystä kyennyt tarpeellisiin voimin olemaan hyödyksi opiskelevalle nuorisolle, hänen tuli jättää kaikki toimensa. Ansiokkaasta ja pitkästä palvelusta hän oli kuitenkin oikeutettu loppuelämänsä nauttimaan professorin palkkaa. Mitään ikärajaa ei kuitenkaan vielä asetettu, eikä professorin virasta tämän jälkeenkään helposti luovuttu. Virkakuntoisuuden toteaminen oli epäilemättä myös tulkinnanvarainen, herkkä kysymys, mihin ei ollut helppo kajota, varsinkin jos asianomainen oli haluton eroamaan. Akatemiassa oli Ruotsin ajan loppupuolella useampia seitsemänkymppisiä, jopa pari kahdeksänkymppistä professoria vielä virassa. Kun kaunopuheisuuden professori, kanslianeuvos Henrik Hassel vuonna 1776 kuoli 76 vuoden ikäisenä, hän teki lyömättömältä tuntuvan ennätyksen toimittuaan vakinaisena professorina yhtäjaksoisesti 48 vuotta.

Venäjänsä vallan aika — tempoilevaa, mutta hyvää kasvua

Turun akatemian vaurastuminen 1700-luvun jälkipuolella oli näkynyt professorikunnan vähittäisenä kasvuna, mutta tämä pitkähkön ajan kuluessa tapahtunut kehitys kyllä kalpeni sen muutoksen rinnalla, johon Suomen siirtyminen Venäjän vallan alaisuuteen 1809 pian johti. Turun akatemian johto oli osoittanut vallanvaihdolle suopeaa myötämielisyyttä, minkä keisari Aleksanteri I palkitsi avokätisesti vuoden 1811 uudella menosäännöllä, jota voitiin rakentaa paljolti sotilasmienojen oleellisen pienentymisen varaan. Menosääntö nosti professuurien määrän 16:sta 21:een ja lähes kaksinkertaisti apulaisen virkojen määrän 15:ksi. Uudistus korotti yliopiston määrärahoja huomattavasti kautta linjan muuttamatta vielä kuitenkaan määräjakoon perustuvaa palkkausjärjestelmää. Järjestyipä pari "emerituspalkkaakin" joilla pyrittiin nopeuttamaan virkojen täyttöä. Edessä oli aika, jolloin professori saattoi päästä eläkkeelle täytettyään 60 ja palveltuaan virassa 25 vuotta.

Ripeästi kasvanut apulaisten opettajaluokka ei kuitenkaan vielä vakiinnuttanut asemaansa. Akateemisiin isiin juurtui ennen pitkää käsitys, että apulaisen viroista muodostui liiaksi ”eläkevirkoja”, joiden haltijat eivät välittäneet enää riittävällä tarmolla kehittää tietojaan ja taitojaan, vaan luottivat siihen, että virka-ansiot nostaisivat heidät aikanaan myös professoreiksi. Tämä näkemys heijastui myös vallanpitäjään, ja niinpä keisari Nikolai I lakkautti vuoden 1852 statuuteilla apulaisen virat. Taistelu professuureista jätettiin tämän jälkeen dosenteille, joiden halua tieteelliseen uurstukseen pyrittiin stimuloimaan paranevilla apurahoilla. Apulaisennimitykset olivat kyllä tuottaneet pettymyksiäkin, mutta pessimismi oli mennyt liiallisuuksiin. Muutamaa vuosikymmentä myöhemmin alettiin apulaisen virkoja perustaa uudelleen joskin melko verkkaisessa tahdissa.

Luottamuspula apulaisjärjestelmään heijastui myös Ruotsin vallan aikana jonkinlaisen jalansijan saaneeseen ylimääräisten apulaisten nimittämiseen. Kun kreikan kielen ja kirjallisuuden dosentti, myöhempi professori Axel Gabriel Sjöström 1821 nimitettiin filosofisen tiedekunnan ylimääräiseksi apulaiseksi, tämä jäikin viimeiseksi kerraksi. Yliopiston siirryttyä Helsinkiin 1828 ei nimitetty enää ainuttakaan ylimääräistä apulaista.

Vuoden 1828 statuuteissa mainittiin Venäjän kielen ja kirjallisuuden ylimääräinen professori, jonka palkkauksesta säädettiin menosäännössä. Tämä viitoitti tietä uudelle kehitykselle, vaikka kyseinen virka olikin erityisasemassa. Pätevää henkilöä siihen löytyi tuskin muualta kuin Venäjältä, ja kukapa sieltä olisi tullut ellei palkka-asia ollut järjestyksessä. Kun matematiikan ja fysiikan apulainen Johan Jakob Nervander pääsi 1838 uuden magneettisen observatorion (nykyisen ilmatieteen laitoksen) johtajaksi ylimääräisen professorin arvolla ja professorin palkalla, oli saatu toinen ja vaikuttavampi malli professorin viran kehittämiseksi. Tieteen kehitys ja kasvavat opetukselliset tarpeet lisäsivät paineita uusien virkojen saamiseksi. Yhä useammat uudet virat perustettiin palkallisina ylimääräisinä professuureina. Osa niistä muuttui myöhemmin varsinaisen professorin viroiksi, osa muotoutui henkilökohtaisiksi ylimääräisiksi professuureiksi. Malli nykyisille, usein kutsusta täytettävälle ja oppialaltaan valmiiksi räätälöidyille professuureille alkoi hahmottua vaikka tuon ajan nimitykset olivatkin vielä järjestään pysyviä: nykyajan muoti-ilmioistä määräaikaisuudesta ei puhuttu mitään. Järjestelmän etu oli tietty joustavuus. Palkkausmenot olivat varsinaisia professuureja pienemmät ja samalla voitiin seurata, kypsyisikö ylimääräisen professorin hoitama, usein uusi oppiaine vakinaiseksi tutkintoaineeksi.

Professorin virkojen määrällinen kehitys oli autonomian ajan loppua kohden suotuisaa ja sama koski myös palkkausta, jossa 1875 siirryttiin lopullisesti määräajokjärjestelmästä rahapalkkaukseen. Autonomian ajan päättyessä 1917 Helsingin yliopistossa oli 57 varsinaisen ja 29 ylimääräisen professorin virkaa. Apulaisen virkoja oli vain 15, mutta tässä opettajaluokassa olikin lähdetty uudelleen nollapisteestä vuoden 1852 statuuttien radikaalin leikkauksen jäljiltä. Apulaiset mukaan laskien Helsingin yliopistossa oli siis noin 100 professorin virkaa maan itsenäistyessä.

Helsingin yliopisto pystyi lähes koko Venäjän vallan ajan yksin huolehtimaan maan sivistyneistön kouluttamisesta. Monilla tasoilla vaikuttava kansallinen herääminen ja kehittyvä talouselämä loivat kuitenkin sektoroitumispaineita. Helsingin yliopisto sai vielä epäilyjen saattelemana yhteyteensä ylimmän maa- ja metsätalousopetuksen (1896), mutta ylin teknillinen ja kaupallinen opetus olivat menossa omille teilleen. Polyteknillinen opisto muuttui 1908 Teknilliseksi korkeakouluksi, johon alkuvaiheessa tuli 20 professuuria. Kehitys ylimmässä kaupallisessa koulutuksessa kulki muodollisesti lähes yhtä jalkaa, sillä Suomen Liikemiesten Kauppaopiston ylioppilasluokista muodostettiin Helsinkiin 1911 yksityinen Kauppakorkeakoulu. Sen toiminta kypsyi professuuritasolle kuitenkin vasta 1920-luvulla. Itsenäistyneelle maalle 1919 vahvistetussa hallitusmuodossa säädettiinkin vain yliopiston ja teknillisen korkeakoulun professoreiden nimittämisestä.

Itsenäisyyden ajan alkupuoli — komplisoituvaa kehitystä

Itsenäisyyden ajan alkuvuosina virkakehitys Helsingin yliopistossa oli ripeää. Opiskelijamäärien kasvu vaatikin opettajavoimien lisäämistä, mutta osa kasvusta meni myös kielipoliittisiin järjestelyihin pyrittäessä virallisesti kaksikieliseksi muuttuneelle maalle varmistamaan riittävä ylin opetus kummallakin kielellä. Vuonna 1930 varsinaisten professuurien määrä Helsingin yliopistossa oli noussut jo 87:ään. Ylimääräisten professuurien määrä oli myös hienoisesti noussut (33), vaikka juuri tässä ryhmässä virkoja muutettiin hanakasti varsinaisen professorin viroiksi. Apulaisten määrä oli myös kasvanut 15:stä 22:een.

Ensimmäinen maailmansota oli kuitenkin kohdellut professorikuntaa taloudellisesti kovakouraisesti. Autonomian aikaisesta hyvinvoinnista oli jäljellä vain muistot rajun inflaation takia. Erään kulttuurikaskun

mukaan ulkomaalainen professorivieras oli päivitelty, ettei ollut koskaan nähnyt niin nukkavierua oppineiden joukkoa kuin Helsingin yliopiston opettajainhuoneessa lehtiä lukevat professorit. Kasku on kasku, mutta valaissee paljonkin todellista tilannetta. Professorien palkat saatiin vasta 1925 vakiinnutetuksi uudelle tasolle, jonka arveltiin kuitenkin jääneen 2/3:aan sotaa edeltäneistä palkoista. Professorin eläkkeeksi määrättiin 1924 puolet palkasta. Seurauksena oli se, että useimmat professorit sinnittelivät virassa viimeiseen saakka eli 67 ikävuoteen asti peläten eläkkeen heikkoutta, vaikka menettelyyn saattoi toki sisältyä muitakin motiiveja.

Vaikka professorikunnan elitistinen leima pääsi haalistumaan taloudellisessa suhteessa, sosiaalinen arvostus säilyi paremmin. Helsingin yliopisto pysyi yhä sotien välisenä aikana kiistattomassa johtoasemassa ylimmässä opetuksessa. Enää se ei kuitenkaan ollut ainoa yliopisto ja erityiskorkeakoulujakin tuli lisää, vaikka professuurien saanti niihin olikin vielä kiven alla. Vahvasti paikallis- ja kielipoliittisin perustein käynnistynyt yliopistojen perustaminen Turussa johti ensin 1917 yksityisen ruotsinkielisen yliopiston Åbo Akademin syntyyn. Alkuvaiheessa siinä oli kymmenkunta professuuria. Vuonna 1920 perustettu yksityinen suomenkielinen Turun yliopisto aloitti 1922 suurin piirtein samankokoisena. Professuurien saannissa ja tiedekuntakehityksessä Åbo Akademi kulki kuitenkin selvästi edellä ja vasta toisen maailmansodan jälkeen suomalainen yliopisto pääsi laajenemisessa niskan päälle paljolti jatkosodan aikana perustetun lääketieteellisen tiedekunnan ansiosta.

Vuonna 1927 Helsinkiin perustettiin Svenska Handelshögskolan -niminen yksityinen korkeakoulu, jonka muutamia "vanhemmat opettajat" korotettiin 1930-luvun puolivälissä professoreiksi. Toinen ruotsinkielinen kauppakorkeakoulu Svenska Handelshögskolan vid Åbo Akademi perustettiin sekä 1927. Sen professorit olivat alkuun pääasiassa Åbo Akademin professorien hoitamia, tavallaan osa-aikaisia virkoja. Helsinkiin perustettiin 1925 Kansankorkeakoulu, joka 1930 muuttui Yhteiskunnalliseksi korkeakouluksi, mutta vasta toisen maailmansodan jälkeen sen vakinaisia opettajavirkoja korotettiin professuureiksi. Jyväskylään 1934 kansakoulunopettajia valmistaneen vanhan seminaarin yhteyteen perustettu Kasvatusopillinen korkeakoulu ennätti 1930-luvun jälkipuolen aikana saada neljä professuuria. Nihkeätä siis oli useammankin korkeakoulun nimeä kantavan opinahjon nousu todelliseksi korkeakouluksi, mihin 1930-luvun talouslamalla epäilemättä oli oma hidastava vaikutuksensa. Korkeakoulutuksen alueellinen hajauttaminen oli kuitenkin saatu sotien välisenä aikana jonkinlaiselle oralle.

Dynaamista kasvua 1900-luvun jälkipuolella

Pitkän ja raskaan toisen maailmansodan kituliaat vaikutukset tuntuivat kauan, mutta kasvukehitykselle oli kuitenkin vahva siemen itämässä. Kansan opinjano oli kasvamassa ja sodanjälkeisten suurten ikäluokkien tulevaisuutta haluttiin rakentaa entistä perusteellisemmän koulutuksen varaan. Eläinlääketieteellisen korkeakoulun perustaminen Helsinkiin 1945 sekä suomenkielisen kauppakorkeakoulun perustaminen Turkuun 1950 olivat pian sotien jälkeen toteutuneita pieniä alkupaloja kasvukehityksessä. Valtaan nousseet massapuolueet, erityisesti poliittisessa keskustassa ollut maalaisliitto, näkivät koulutuksen kasvun ohjauksen aluepoliittisesti tärkeäksi. Helsingin yliopistokin tilanahtauteen ja opetuksen massoitumiseen kyllästyneenä osoitti tiettyä valmiutta resurssien suuntaamiseen myös muualle maahan. Pitkän komiteatyöskentelyn ja poliittisen kiistelyn jälkeen päästiin 1950-luvun jälkipuolella merkittäviin ratkaisuihin. Oulu sai yliopiston ja Jyväskylän kasvatusopillinen korkeakoulu uusia kasvumahdollisuuksia lupaavan filosofisen tiedekunnan 1958. Yhteiskunnallinen korkeakoulu siirtyi 1960 Tampereelle, jossa sille avautuivat lupaavat kasvunäkymät. Oulussa panostettiin professorien paikkakunnalla pysymiseen luomalla jopa kunnallinen asumistukijärjestelmä, joka toimi 1990-luvulle saakka.

Aluepoliittisesti oli korkeakoulutuksessa päätöksenteon tasolla otettu 1950-luvun loppuun mennessä reipas askel, mutta laajenevan toiminnan kypsyminen täyteen vauhtiin vei eri syistä johtuen vuosia ja erityisesti Itä-Suomi oli vielä vailla korkeakoulua. 1960-luvulla tehtiinkin jälleen sitkeästi töitä uusiksi aluepoliittisiksi ratkaisuiksi. Päätös Itä-Suomen yliopistosta - aikoinaan Viipuriin suunnitellun yliopiston perillisestä - oli kuitenkin poliittisesti kuuma kysymys ja lopputulokseksi tuli hankkeen jakaminen kolmen paikkakunnan kesken 1966. Kuopioon perustettiin lääketieteellis-luonnontieteellinen, Joensuuhun opettajia valmistava sekä Lappeenrantaan teknillinen korkeakoulu. Samassa nipussa sai vielä Vaasakin suomenkielisen kauppakorkeakoulun. Kasvukehitys suosi myös jo toimivia nuoremman polven yliopistoja ja korkeakouluja. Yhteiskunnallinen korkeakoulu Tampereella sekä Kasvatusopillinen korkeakoulu Jyväskylässä olivat voimistuneet siinä määrin monitieteisiksi opinahjoiksi, että niiden nimeäminen yliopistoiksi 1966 oli melkein pä muodollisuus. Tampereelle oli perustettu 1965 myös teknillinen korkeakoulu, joka toimittuaan aluksi Helsingin/Espoon Teknillisen korkeakoulun sivukorkeakouluna kehittyi nopeasti itsenäiseksi korkeakouluksi.

Näitä päätöksiä tehtäessä oli etualalle nostettu aivan uudentasoiset arviot koulutuksen todellisesta tarpeesta. Niitä ideoinut Oiva Ketosen johtama presidentin työryhmä halusi ennen kaikkea tehostaa luonnontieteiden opetusta ja tutkimusta. Niin sanotut suuret ikäluokat eivät kuitenkaan ehtineet sanottavasti hyötyä uusista ratkaisuksista. Resurssiratkaisuja kannatellut poliittinen toimeliaisuus sai pian uusia dynaamisia muotoja. Eduskuntavaalien 1966 jälkeen valtaan nousi ns. kansanrintamahallitus, jonka siipien suojassa alkoi kukoistaa nuorisoradikalismi osaksi myös valtakunnan ylimmän johdon suosimana. Vaatimus vallankäytön demokratisoinnista koulutuksen laveassa kentässä herätti myrskyisää keskustelua. Sen äärimmäisenä vaihtoehtona tunnetuksi tullut ”mies ja ääni” -periaate kauhistutti yliopistojen ja korkeakoulujen professoreita, jotka perustivat oman liiton tehostaakseen vastarintaa kyseisen vaihtoehdon torjumiseksi. Tätä kamppailua on kuvannut Mika Kallioinen Professoriliiton historiassa, ja samaa aihepiiriä on sivunnut myös Seikko Eskola tämän matrikelin alussa olevassa artikkelissa. Eräs merkittävä kuohunta-ajan seuraamus oli yksityisten yliopistojen ja korkeakoulujen lakkaaminen. Ne eivät kestäneet uusien tehtävien aiheuttamaa taloudellista rasitusta, vaan myöntyivät valtiollistamiseen yksi toisensa jälkeen. Valtiovallan taholla ei tätä kehitystä ainakaan vastustettu; olihan tosiasiaa siirrytty suunnitelmatalouteen, joka edellytti ohjausjärjestelmien yhä pidemmälle vietyä keskitystä.

Jo puolentoistakymmentä yliopistoa ja korkeakoulua oli siis 1970-luvulla jakamassa korkeakoululaitoksen resursseja. Kansantalouden hyvä kasvu oli mahdollistanut koulutuksen runsaudensarven, mutta sekään ei ollut pohjaton. Vanhoissa korkeakouluissa nuristiin virkojensaannin vähyydestä. Ns. öljykriisin aiheuttama talouden taantuma ei pelottanut poliittisia päättäjiä perustamasta 1979 vielä yhden tieteellisen korkeakoulun Rovaniemelle (Lapin korkeakoulu). Kansantaloudellisesti erittäin suotuisa 1980-luku auttoi kuitenkin perustettujen yksiköiden vahvistamista. Korkeakouluille kehitettiin myös sivupistetoimintoja korvikkeeksi toteutumatta jääneille paikallisille korkeakouluhankkeille. Kuopion ja Joensuun korkeakoulut muutettiin yliopistoiksi 1984 ja viimeisinä Vaasan ja Lapin korkeakoulut 1991.

Ankaran talouslaman puhkeaminen taittoi kuitenkin kasvun ja johti kautta linjan kipeisiin leikkauksiin, resurssien siirtelyihin ja kokoamiseen suurempiin yksiköihin. Lamasta seurasi sekä henkistä että aineellista pahoinvointia, vaikeuksia sopeutua tehokkuutta ja uusiutumiskykyä vaativaan tulosohjaukseen ja vanhemmassa professoripolvessa myös kasvanutta ”pakoa eläkkeelle” eli asioita, jotka ovat monesta muustakin yhteydestä tuttuja laman kokeneille ihmisille.

Tieteellisten korkeakoulujen ohella sai myös ylin taideopetus osansa korkeakoulutuksen kasvusta, jos kohta myös siihen liittyvistä poliittisista intohimoista. Ylintä musiikillista opetusta antava, jo 1882 musiikkiopistona perustettu ja 1939 yksityiseksi korkeakouluksi muutettu Sibelius-Akatemia valtiolistui 1979. Taideteollinen korkeakoulu syntyi kiihkeiden vaiheiden jälkeen 1973 ja Teatterikorkeakoulu 1979. Suomen Taideakatemian koulu valtiolistettiin ja muutettiin 1985 Kuvataideakatemiaksi, joka 1990-luvun alussa sai muutamia professuurejakin. Taidekorkeakouluissa oli tuolloin yhteensä yli 30 professorin ja apulaisprofessorin virkaa. Määrällinen kehitys on 1990-luvulla ollut ylimmässä taideopetuksessa hyvää, sillä professorin virkojen määrä on suurlaman alkamisesta yli kaksinkertaistunut. Professuurien määräaikaistaminen on samalla ollut silmiinpistävä voimakasta. Paine luovuuden toteuttamiseen on taiteessa realiteetti, joka asettaa taideopetukselle tietyt reunaehdot. Toimintaa sävyttää taipumus sähköihin rytmivaihdoksiin.

Korkeakoululaitos laajeni 1990-luvulla vielä yhdellä uudella korkeakoululla. Sotilasopetuksen kokonaisuudistus tuotti nimittäin professoritasoisen Maanpuolustuskorkeakoulun, joka on samalla ainoa opetusministeriön hallinnonalan ulkopuolella oleva korkeakoulu. Opetusministeriön alaisuuteen 1990-luvulla luoduissa ammattikorkeakouluissa ei ole professorin virkoja.

Uusia haasteita alkaneelle vuosituhannele

Suomi oli 1900-luvun kuluessa kehittynyt moderniksi länsimaiseksi, korkean teknologian omaavaksi sivistysvaltioksi. Tämä ei kuitenkaan merkinnyt pääsyä irti jatkuvan kehittämisen oravanpyörästä, päin vastoin. Suomen liittyminen Euroopan Unioniin 1995 on vauhdittanut rajusti kansainvälistymistä ja putoamista globalisoitumisen syliin. On havaittu, että myös koulutuksessa ja tutkimuksessa on lisättävä panostusta kehityksessä mukana pysymiseksi. Kansainvälisessä vertailussa suomalainen koulujärjestelmä on menestynyt suorastaan loistokkaasti, mutta saman ”demokraattisen tasa-arvon” kehystämä malli ylimmässä opetuksessa ja tutkimuksessa näyttää tuottaneen vähemmän tyydyttäviä tuloksia. Helsingin yliopiston sijoittuminen 73:ksi ainoana suomalaisena yliopistona sadan parhaimman yliopiston joukkoon koko maailmassa, on herättänyt hämmennystä ja keskustelua.

Onkin esitetty räväkkää arvostelua suomalaisen yliopistojärjestelmän jumiutumisen keskinkertaisuusien massatuotantoon. Tähän vertautuu myös toteamus, että oppilas-opettaja suhdeluku on Suomen yliopistoissa valahtanut OECD:n keskiarvon alapuolelle. Valtiovallalta on vaadittu suurempaa rahallista panostusta opetukseen ja tutkimukseen, mutta myös yliopistoille oikeutta entistä tehokkaammin hyödyntää ulkopuolista, ennen muuta elinkeinoelämästä tulevaa strategista ja rahallista tukea. Valtiovallan hoitaman tulohajauksen pikkutarkka säätely ”juustohöyläleikkauksineen” on sekin koettu rasittavaksi.

Yliopistojen hallinnossa 1970-luvulta alkaen voimassa ollut kolmikantaperiaate on nähty liian kankeaksi ja rehtorin toimivaltaa rajoittavaksi. Ulkopuoliset intressitahot ovat puolestaan liian vähän päässeet vaikuttamaan yliopistojen hallintoon. Yliopistoille onkin yliopistolain muutoksella (30.7.2004/715) lisätty myös velvoite toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. On esitetty, että yliopistolle asetettaisiin pääosin ulkopuolisista koostuva hallitus, joka nimeämänsä rehtorin kanssa vastaisi yliopiston strategisesta ja taloudellisesta johtamisesta. Mielipiteet siitä, olisiko tällainen uudistus todellinen uhka yliopiston perinteiselle opetuksen ja tutkimuksen autonomialle, ovat epäilemättä hyvin jakautuneita.

Osansa viimeaikaisen kehityksen taantumiseen kohdistuvasta arvostelusta saavat myös opiskelijat, joiden väitetään opiskelevan liian veltosti ja käyvän usein töissä opiskelun ohella. Puheita lukukausimaksujen palauttamisesta ja opintosetelikäytännön omaksumisesta on perusteltu ennen muuta kannusteiden luomisella ja viittauksilla kansainvälisesti yleistyvään käytäntöön. Opiskelijat, joita halutaan istutettavaksi ”vaativan asiakkaan” rooliin, vastustavat kuitenkin kiivaasti opetuksen maksuttomuuteen kajoamista.

Liike-elämästä lanseerattu yliopistojen kilpailuttaminen on kuulunut ennen muuta angloamerikkalaiseen kulttuuriin. Euroopan mannermaalla sen rooli on ollut perinteisesti heikompi. Jatkuvasti lisääntyvät opetuksen ja tutkimuksen arviointitietienkin nostavat kilpailun ja kilpailuttamisen merkitystä. Monien mielestä yliopistoja on Suomessa jo liikaa ja niihin on siroteltu yksiköitä, joiden kehitys on kituvaa resurssien riittämättömyyden takia. Oma vaikutuksensa tähän on sillä, että 1990-luvun ankaran laman vaurioiden korjaaminen on niellyt suuren osan varsinaisen kasvun edellytyksistä. Integroitumiskehityksen vilkastumisesta onkin nyt merkkejä. Pääkaupunkiseudun huippuyliopistohanke eli Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppar korkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun liittyminen yhteen on uusista hankkeista kohutuim. Sen poikkiteollisia, innovatiivisia mahdollisuuksia pidetään kiinnostavina, toisaalta taideväessä esiintyy myös pelkoa ”bisneksen” armoille heittäytymisestä.

Pyrkimykset kohottaa tutkimuksen tasoa rahoituksen kilpailuttamisella ovat myös tuoneet vastaan ongelmia. Valtion rahan kierrättäminen eri tasojen kautta tutkimukseen on luonut turhantuntuista ”hankebyrokratiaa”. Sen arveluttavia seuraamuksia ovat entisestään lisääntynyt akateeminen pätkätyöläisyys ja etenkin apurahatutkijoiden sosiaaliturvan heikkeneminen. Palkkaan ja sosiaaliturvaan liittyvät kysymykset ovat muutenkin olleet yliopistojen piirissä kuumia ja vaikeita monien vuosien ajan. Valtion virkojen palkkauksen kokonaisuudistus käynnistyi jo 1990-luvun alussa, mutta uuden palkkausjärjestelmän (UPJ) eteneminen yliopistoissa oli erittäin nihkeää. Vasta 2003 alkoi olla valoa näkyvissä ja vihdoinkin 2006 saatiin uudistus yliopistojen osalta toteutetuksi ankaran väännön jälkeen. Uudistuksen ydinajatus on määrittää henkilön palkka tehtävän vaatimustason ja hänen suorituskykynsä arvioinnin perusteella. Näiden yhteensovittaminen on ollut perin työlästä ja kivuliasta.

Kysymys yliopistoväen työajoista on pysynyt kauan pinnan alla, mutta noussut vähitellen varteenotettavaksi tekijäksi. Tilastokeskus käynnisti 2004 kolmannen yliopistojen ajankäyttötutkimuksen. Sen tulosten mukaan eniten työtehtäviinsä aikaa käyttävien professorien työ määrä on pysynyt lähestulkoon samana kuin edellisessä tutkimuksessa 1991-92 eli keskimäärin 47 tuntia viikossa, mistä viikonloppuisin 6 tuntia. Taideyliopistojen professorit ovat vielä ahkerampia, sillä heillä vastaavat lukemat ovat 49 ja 7. Ehkä tässä vaikuttaa myötäsyntyinen intohimo taiteeseen, mutta osuutta voi olla myös taiteen professuurien nuoruudella eli virkojen haltijat ahkerovat myös kohentaakseen taiteellisen korkeakoulutuksen arvostusta. Sibelius-akatemian pianonsoiton professorin Erik T. Tawaststjernan nimeäminen ”Vuoden professoriksi 2006” onkin nähty julkisena vahvistuksena sille, että taide on suomalaisessa yliopistokentässä saavuttanut täysi-ikäisyyden tieteen rinnalla.

Edellä mainittu ajankäyttötutkimus paljastaa sen, että professorit tekevät varsin runsaasti ylitöitä, sillä virkaehtosopimuksen mukaisen viikkotuntimäärän pitäisi olla 37 (vuodessa 1600 tuntia). Samainen tutkimus antaa aiheen päätelmään, että professori tekee varsinaista omaa tutkimustyötä ”ylitöinä”. Valitus hallintotehtäviin käytetyn ajan paljoudesta on ainakin osaksi lioittelua, sillä hallintoon kuluva aika näyttäisi pikemminkin olevan vähenemässä. Työaikojen järjestelmällinen seuranta yliopistoissa on viime aikoina

noussut vahvasti esille ”työajan kohdentamistarpeina”, joille on esitetty erilaisia perusteita lähinnä työnantaja- ja rahoittajapuolelta. Asiasta huolestuneelta järjestötaholta on puolestaan esitetty yliopistokohtaisten työsuunnitelmien kehittämistä riittävän tarkoiksi kattamaan myös työajan valvonnan tarpeita.

Mainitusta ajankäyttötutkimuksesta voi kiinnittää huomiota vielä erääseen tutkimustulokseen, joka peilaa tuoretta ajankuvaa. Tutkimuksessa selvitettiin myös yliopistoväen sähköpostin käyttöä. Sen mukaan professoreiden viikoittaisista työtehtävistä keskimäärin 18 prosenttia tehdään sähköpostia käyttäen aloittaisten erojen ollessa pienet. Yliopistojen koko tutkimus- ja opetushenkilökunnan kokonaiskeskiarvo sähköpostilla hoidetuista työtehtävistä on 15 %. Uusi viestintämuoto tuntuu vielä hakevan lopullista paikkaansa, varsinkin kun sen käytön valvontaakin ollaan tehostamassa. Professoreiden keskiarvoa korkeampi lukema liittyy epäilemättä osaksi heidän suureen työmääräänsä.

Silmäilyä tilastoihin

Seuraavista taulukoista A antaa läpileikkauksen professorin virkojen määrään yliopistoissa ja korkeakouluissa itsenäisyyden aikana. Taulukon kokonaislukuihin sisältyvät kaikki valtiokalenterissa mainitut varsinaiset ja ylimääräiset, määräaikaiset ja osa-aikaiset professorit ja apulaisprofessorit. Tiedot on koottu Tilastollisista vuosikirjoista sekä valtiokalenterista, erityisesti vuoden 2006 osalta uusimmasta vuoden 2007 valtiokalenterista.

Taulukko A on julkaistu ensimmäisen kerran vuoden 2000 professorimatrikelissa. Tampereen ja Lappeenrannan teknilliset korkeakoulut ovat sen jälkeen muuttuneet teknillisiksi yliopistoiksi. Taulukon viimeinen sarake on muutettu koskemaan vuotta 2006, joten siihen on tullut noin 250 uutta professorin virkaa lisää. Lappeenrannan, Joensuun, Vaasan ja Lapin yliopistot sekä Taideteollinen korkeakoulu ja Kuvataideakatemia ovat saaneet suhteellisesti eniten uusia professuureja, mutta isot yliopistot pysyvät määrällisessä kasvussa kuitenkin kärkipaikoilla. Helsingin yliopisto on niistä professuurien määrällä mitattuna lähes kaksi kertaa suurempi kuin seuraavana oleva Turun yliopisto. On kuitenkin syytä muistuttaa, että taulukko luo vain suuntaa antavaa yleiskuvaa opetustyössä toimivien professoreiden määrän kehityksestä. Kysymys siitä, miten tehokkaasti virkoja on täytetty ja hoidettu, on perin vaikea pelkin tilastotiedoin vastattavaksi.

Mainitusta taulukosta on syytä vielä huomauttaa, että entisistä, itsenäisinä toimineista erityiskorkeakouluista Handelshögskolan vid Åbo Akademin professorit ovat nykyisin Åbo Akademin professorinvirkoja. Luettelosta puuttuu kokonaan 1943 perustettu Svenska social- och kommunalhögskolan (entinen Svenska medborgarhögskolan), joka liitettiin Helsingin yliopistoon 1984 ja alkoi vasta sen jälkeen saada professorin virkoja. Ne sisältyvät vuoden 2006 Helsingin yliopiston lukuihin, kuten myös 50 vuotta itsenäisenä toimineen Eläinlääketieteellisen korkeakoulun professorit, jotka siirtyivät yliopistoon perustettuun eläinlääketieteellisen tiedekuntaan.

Taulukko/Tabell A

Yliop. ja korkeak./Univ. och högsk. per./gr.	1920	1940	1960	1980	2006
Helsingin yliop./ Hfors univ. (1640)	111	158	211	405	505
Åbo Akademi (1918)	11	21	30	68	114
Turun yliop./ Åbo univ. (1920)	-	14	40	180	261
Oulun yliop./ Uleåborgs univ. (1958)	-	-	15	169	241
Tampereen yliop./ Tfors univ. (1966/ 1925)	-	-	10	102	181
Jyväskylän yliop. / Jkyä univ. (1966/ 1934)	-	4	9	98	175
Joensuun yliop./ Jsuu univ. (1984/ 1966)	-	-	-	35	121
Kuopion yliop./ Kuopio univ (1984/ 1966)	-	-	-	48	141
Vaasan yliop./ Vasa univ. (1991/ 1966)	-	-	-	13	53
Lapin yliop./Lapplands univ. (1991/ 1979)	-	-	-	4	54

Tekn. korkeak./Tekn. högsk. 1908	20	36	63	133	232
Tampereen tekn. yliop./Tfors tekn. univ. 1965	-	-	-	51	158
Lrannan tekn. yliop./Vstrands tekn. univ. 1966	-	-	-	23	90
Hgin kauppakorkeak./ Hfors handelshögsk. 1911	-	7	14	32	53
Svenska Handelshögskolan 1927	-	6	9	19	35
Handelshögsk. vid Åbo Akademi 1927-1981	-	5	7	6	-
Turun kauppakorkeak./ Åbo handelshögsk. 1950	-	-	7	13	26
Eläinlääket. korkeak./Veter.med. högsk. 1945-1994	-	-	6	12	-
Maanpuol.korkeak./Försvvarshögsk. 1993	-	-	-	-	5
Sibelius-Akatemia/Sibelius-Akademin 1939	-	-	6	10	28
Taideteoll. korkeak./Konstindustr. högsk. 1973	-	-	-	4	38
Teatterikorkeak./ Teaterhögsk. 1979	-	-	-	-	11
Kuvataideakatemia/ Bildkonstakademin 1985	-	-	-	-	9
yhteensä/ totalt	142	256	415	1429	2531

Seuraavissa taulukoissa B, C ja D tiedot perustuvat opetusministeriön KOTA-tietokantaan, jonka kokoaminen aloitettiin 1980-luvun alussa. Taulukko B ilmaisee opetushenkilöstön määrän yliopistoittain sekä professorien määrän ja prosentuaalisen osuuden koko opetushenkilöstöstä vuonna 2006. Taulukossa C on samat tiedot purettu koulutusaloittain, jotta kuva professorikunnasta muodostuisi monipuolisemmaksi. Vuoden 2000 professorimatrikelissa tarkasteltiin taulukoissa B ja C vuoden 1998 tilannetta. Kehitys on vajaassa kymmenessä vuodessa pysynyt verraten vakaana. Uusissa taulukoissa D ja E tarkastellaan yleisluontoisesti naisprofessoreiden määrää ja osuutta yliopistoissa ja koulutusaloilla.

Taulukko/Tabell B

Opetushenkilökunta yliopistoittain — Undervisningspersonalen per universitet 2006 (Lähde/Källa KOTA)

	Yht./Totalt	Prof.	%
Yht./Totalt	7 883	2 268	28.8
Helsingin yliop / Helsingfors univ.	1 623	468	28.8
Jyväskylän yliop. / Jkylä univ.	723	170	23.5
Oulun yliop. / Uleåborgs univ.	826	227	27.5
Joensuun yliop. / Jsuu univ.	412	112	27.2
Kuopion yliop. / Kuopio univ.	342	109	31.9
Turun yliop. / Åbo univ.	810	232	28.6
Tampereen yliop. / Tfors univ.	567	168	29.6
Åbo Akademi	340	99	29.1
Vaasan yliop. / Vasa univ.	169	49	29.0
Lapin yliop. / Lapplands univ.	207	54	26.1
Tekn. korkeak / Tekn. högsk.	482	188	39.0
Tampereen tekn. yliop. / Tfors tekn. univ.	340	130	38.2
Lrannan tekn. korkeak. / Vstrand tekn. univ.	196	65	33.2
Hgin kauppakorkeak. / Hfors handelshögsk.	160	51	31.9
Svenska Handelshögskolan	99	32	32.3
Turun kauppakorkeakoulu / Åbo handelshögsk.	118	29	24.6
Taideteoll. korkeak. / Konsindustr. högsk.	145	39	26.9
Sibelius-Akatemia / Sibelius-Akademin	236	27	11.4

Teatterikorkeak. / Teaterhögsk.	57	11	19.3
Kuvataideakatemia / Bildkonsakademin	31	8	25.8

Taulukko/Tabell C

Opetushenkilökunta aloittain - Undervisningspersonalen branschvis 2006 (KOTA)

	Yht./Totalt	Prof.	%
yhteensä/ totalt	7883	2 268	28.8
Teologinen - Teologi	77	32	41.6
Humanistinen - Humaniora	928	248	26.7
Taideteollinen - Konstindustri	194	52	26.8
Musiikki - Musik	236	27	11.4
Teatteri ja tanssi - Teater och dans	60	12	20.0
Kasvatustiede - Pedagogik	791	130	16.4
Liikuntatiede - Idrotts- och hälsovetenskap	45	9	20.0
Yhteiskuntatieteet - Samhällsvetenskaper	576	205	35.6
Psykologia - Psykologi	74	26	35.1
Terveystiede - Hälsovetenskap	106	33	31.1
Oikeustiede - Juridik	149	66	44.3
Kauppatiede - Ekonomi	636	201	31.6
Luonnontieteet - Naturvetenskaper	1147	352	30.7
Maat.-metsätieteet - Agroforstvetenskaper	151	64	42.4
Teknilliset tieteet - Teknologi	1189	456	38.6
Lääketiede - Medicin	717	260	36.3
Hammaslääketiede - Odontologi	99	23	23.2
Eläinlääketiede - Veterinärmedicin	65	19	29.2
Farmasia - Farmaci	88	25	28.4
Kuvataide - Bildkonst	31	8	25.8
Erittelemättömät - Odifferentierade	524	20	38.2

Taulukko D

Naisprof. yliopistoittain — Kvinnliga prof. per universitet 2006 (KOTA)

	Prof. yht./Totalt	Naisprof./Kv.prof.	%
Yhteensä /Totalt	2 268	531	23.4
Helsingin yliop./ Hfors univ.	468	124	26.5
Jyväskylän yliop./Jkylä univ.	170	55	32.4
Oulun yliop./ Uleåborgs univ.	227	42	18.5
Joensuun yliop./Jsuu univ.	112	34	30.4
Kuopion yliop./Kuopio univ.	109	28	25.7
Turun yliop./ Åbo univ.	232	48	20.7
Tampereen yliop./Tfors univ.	168	52	31.0
Åbo Akademi	99	27	27.3

Vaasan yliop./ Vasa univ.	49	13	26.5
Lapin yliop./Lapplands univ.	54	24	44.4
Tekn. korkeak./ Tekn. högsk.	188	15	8.0
Treen tekn. yliop./Tfors tekn. univ.	130	11	8.5
Lrannan tekn. yliop./Vstrands tekn. univ.	65	4	6.2
Hgin kauppakorkeak./Hfors handelshögsk.	51	9	17.6
Sv Handelshögskolan	32	6	18.8
Turun kauppakorkeak./Åbo handelshögsk.	29	10	34.5
Taideteoll. korkeak./Konstindustr. högsk.	39	16	41.0
Sibelius-Akatemia/ Sibelius-Akad.	27	4	14.8
Teatterikorkeak./Teaterhögsk.	11	6	54.5
Kuvataideakatemia/Bildkonstakademin	8	3	37.5

Taulukko E

Naisprof. aloittain — Kvinnliga prof. per branschvis 2006 (KOTA)

	Yht./Totalt	Naisprof./Kv.prof.	%
Yhteensä /Totalt	2 268	531	23.4
Teologinen — Teologi	32	7	21.8
Humanistinen — Humaniora	248	103	41.5
Taideteollinen — Konstindustri	52	24	46.2
Musiikki — Musik	27	4	14.8
Teatteri ja tanssi — Teater och dans	12	6	50.0
Kasvatustiede — Pedagogik	130	67	51.5
Liikuntatiede — Idr. och hälsovet.	9	2	22.2
Yhteiskuntatieteet—samhällsvetensk.	205	61	29.8
Psykologia — Psykologi	26	9	34.6
Terveystiede — Hälsovetenskap	33	19	57.6
Oikeustiede — Juridik	66	9	13.6
Kauppätiede — Ekonomi	201	44	21.9
Luonnontieteet — Naturvetenskaperna	352	46	13.1
Maat.-metsät. — Agroförsvetenskaperna	64	21	32.8
Teknilliset tieteet — Teknologi	456	31	6.8
Lääketiede — Medicin	260	47	18.1
Hammaslääketiede — Odontologi	23	6	26.1
Eläinlääketiede — Veterinärmedicin	19	10	52.6
Farmasia — Farmaci	25	5	20.0
Kuvataide — Bildkonst	8	3	37.5
Erittelemättömät — Odifferentierade	20	7	35.0

Professorien osuus (28.8 %, taulukko C) yliopistojen ja korkeakoulujen opettajakunnasta on käytännössä sama kuin vanhassa matrikelissa julkaistussa vuoden 2001 vastaavassa taulukossa. Naisprofessoreiden osuus (taulukot D ja E) on nousussa. Naisten osuus professorikunnassa oli 1998 18 % eli maailman huipputasoa jo silloin. Asiaa tuolloin tutkineen EU-komission raportin mukaan Suomen tulos ei ollut aivan aito, koska tulosta nosti kerralla 5 prosenttiyksikköä apulaisprofessoreiden kohottaminen professoreiksi juuri vuonna 1998. Laskutavoissa on kuitenkin eroja maittain. Komissio epäili Suomen kehitystä jopa hitaaksi siihen nähden, miten kauan sukupuolten tasa-arvo on Suomessa ollut lainsäädännöllä vahvistettua. Epäilyistä huolimatta naisprofessoreiden osuus on noussut lähes 5,5 prosenttiyksikköä vuodesta 1998. Sukupuolten välinen ero tulee ilmeisesti edelleen tasoittumaan, mutta tahdin riipeys riippuu paljolti siitä, miten naiset saavat otetta miesten hallitsemilla luonnontieteellis-teknillisillä aloilla.

Nimikekirjavyys vaivaa

Edellä on tarkasteltu lähinnä professorin virkojen määrällistä kehitystä ja levittäytymistä eri korkeakouluihin ja eri paikkakunnille. Varsinaisten professuurien määrän kehitys on ollut suhteellisen vakaata ja on pidetty huoli siitä, että keskeisissä oppiaineissa on ollut riittävästi varsinaisia professuureja. Venäjän vallan loppupuolella syntyneet ylimääräiset professuurit ovat 1900-luvun kuluessa joutuneet luopumaan asemistaan. Erityisesti kiinteän ylimääräisen professorin virat ovat hävinneet kuvasta; jopa vielä 1960-luvulla eräänlaisena jälkiaaltona Helsingin yliopistoon perustetut ylimääräiset professuurit tulivat muutetuiksi varsinaisiksi professuureiksi 1970-luvun loppuun mennessä.

Henkilökohtaiset ylimääräiset professuurit ovat olleet sitkeämpiä; ne ovat paremmin palvelleet joustavuutta. Ne ovat saaneet jonkin verran jalansijaa myös Turun molemmissa yliopistoissa ja yksittäistapauksina eräissä muissakin korkeakouluissa. Kuitenkin tämäkin professoriluokka jää suhteellisen pian historiaan, sillä kymmeneen vuoteen ei ole nimitetty uusia henkilökohtaisia ylimääräisiä professoreita. Kaikki vapautuvat professuurit siirtyvät eräänlaiseen "virkapankkiin", joka 1990-luvun uutuutena antaa yliopistoille ja korkeakouluille suuret valtuudet virkojen uudelleenjärjestelyyn tarpeen mukaan.

Uusi järjestely on tuonut mukanaan määrä- ja myös osa-aikaiset professuurit, joiden täytössä voidaan normaalin hakumenettelyn sijasta soveltaa myös virkaan kutsumista ja räätälöidä viran ala kutsuttavalle professorille sopivaksi. Kovin monien virkojen määräaikaistaminen on kuitenkin herättänyt myös vastarintaa ja johtanut jarrutustoimiin, joita Professoriliittokin on aktiivisesti ollut tukemassa. Juuri määräaikaisiin virkoihin on pesiytynyt uutta nimikekirjavuutta, sillä aikaisemmat virkaatekevät ja viransijaisprofessorit kuuluvat nykyisin myös määräaikaisiin professoreihin eikä heille ole keksitty oikein luontevaa määrettä. Osa-aikaisten professoreiden ryhmän synty on johtunut yliopistojen ja korkeakoulujen ulkopuolisten tahojen kasvaneesta mukaantulosta koulutuksen ja tutkimuksen tukemiseen, mikä on aiheuttanut erityisjärjestelyjä joidenkin professoreiden palkkaukseen.

Sitkeintä kamppailua nimikirjavuuden vähentämiseksi on kuitenkin synnyttänyt apulaisprofessoreiden (entisten apulaisten) pyrkimys päästä "oikeiksi professoreiksi". Apulaisprofessoreiden määrä kääntyi nimenomaan 1900-luvun jälkipuolella vahvaan nousuun, jonka vaikutuksesta tästä ryhmästä kasvoi pätevyyden, tehtävien ja vastuun laajuuden suhteen vaikutusvaltainen opettajaluokka, jonka erotti varsinaisesta professorista enää vain heikompi palkkaus. Sana "apulainen" oli jo kauan herättänyt ymmärrettävää närää. Kun apulaisen viroissa oli eteviä, usein professorin pätevyyden saavuttaneita oppineita, oli luonnollista, että lopullisena tavoitteena saattoi olla vain pääsy "professoreiden" luokkaan. Ensimmäinen, joskin lyhyt askel apulaisten statuksen parantamiseksi otettiin 1949 asetuksella, jonka mukaan apulaisella tuli olemaan apulaisprofessorin nimi ja arvo. Vuoden 1963 asetuksella yksinkertaistettiin asiaa muuttamalla apulaisen virat apulaisprofessorin viroiksi.

Poliittisen taistelun pyörteissä 1960/1970 -lukujen taitteessa syntynyt Professoriliitto hyväksyi alun pitäen apulaisprofessorit jäsenikseen, mutta joutui toteamaan aluksi, että sen ajama "alemman palkkausluokan professori" nimike sai yllättävän tahmean vastaanoton varsinaisten professoreiden taholta. Pääasialliseksi jarruttavaksi tahoksi muodostui kuitenkin valtionvarainministeriö, joka pelkäsi muutoksen johtavan vaatimuksiin kaikkien professoreiden samapalkkaisuudesta. Myöhempi kehitys on kuitenkin suosinut professoreiden palkkauksen porrastamista. Apulaisprofessorin nimen muutoksen ajamista saattoivat vedota myös siihen, että Ruotsissa oli jo 1979 luovuttu nimikkeestä "biträdande professor". Suurlaman synty antoi 1990-luvulla uusia impulsseja koko professorikunnan sisäisen koheesio vahvistumiselle. Uudet lainsäädännölliset toimet (virantäyttölaki 1992, asetus kelpoisuusvaatimuksista 1993, siirtyminen kokonaistyöaikaan 1998) tukivat samansuuntaista kehitystä ja nimike "apulaisprofessori" sai lopulta uudessa yliopistolaissa väistyä historiaan.

Tutkimuslaitosprofessorit

Professorien joukossa tutkimuslaitosprofessorit muodostavat eriytyneen, mutta melko heterogeenisen ryhmän, joka kooltaan on kasvanut hieman yli 200:n. Sen suhde yliopistojen ja korkeakoulujen professorikuntaan on yhtäältä olosuhteiden pakosta aika läheinen, ovathan tutkimuslaitosten professorit useimmiten saaneet tieteellisen peruskoulutuksensa kotimaisissa yliopistoissa ja korkeakouluissa ja varsin usein liittyneet niiden opettajakuntaan dosentteina. Toisaalta tutkimuslaitosten käytäntöä palveleva, virastomainen toimenkuva muodostaa tietyn vieroittavan elementin. Tutkimuslaitoksissa tehdään paljon projektiluonteista "tilaustutkimusta", johon perinteinen yliopistotutkimus on suhtautunut pitkään hyvinkin nuivasti. Vastakohtaisuudet ovat kuitenkin viime aikoina lientyneet syystä, että koulutuksen ja tutkimuksen omat tarpeet ja kiristynvä kansainvälinen kilpailu pakottavat tutkijat yhä tiiviimpään yhteistyöhön.

Tutkimuslaitokset ovat vahvasti organisoituneet tietyille ministeriöille. Keskitys on luonut myös paineita pitää yllä eräänlaista ”professori-statusia”. Tutkimuslaitosten johtajilla ja isojen yksiköiden osastonjohtajilla on perinteisesti ollut virkanimikkeeseen kuuluvana professorin arvo. Tässä suhteessa on tapahtunut kehityksen selvää eriytymistä, jossa ainakin yhtenä näkyvänä tekijänä voi pitää 1990-luvun lamaan liittynyttä uudistushenkeä. Tutkimusyksiköiden hallinnollinen johtaminen ja tutkimustyö haluttiin selvemmin irrottaa toisistaan. Tutkimuslaitosten professorit ovatkin nykyisin valtaenemmistöltään tutkimusprofessorien haltijoita. Yksiköiden johtajien professorin tittelit ovat vähentyneet, joskin niitä statussyistä on vielä jonkin verran jäljellä. Erityisesti tämä pätee sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan, jolla on viime aikoina ollut selvää intressiä kasvattaa tutkimuslaitosten ”professoreiden” joukkoa laajalla rintamalla. Asiaan vaikuttanee lääkäreiden ”tittelinkipeys”. Lääkärihän muodostavat vahvan kantaryhmän presidentinkin nimittämien arvonimiprofessorien joukossa.

Opetusministeriön alaisuudessa on yliopistojen yhteydessä suhteellisen itsenäisinä toimivia tutkimuslaitoksia, joissa on joitakin professoreita. Perinteinen vaatimus siitä, että professorin pitää myös opettaa, on juuri opetusministeriön alaisissa laitoksissa hillinnyt tutkimus-/tutkijaprofessoriluokan vahvistumista. Suomen Akatemian akatemiaprofessorit eli entiset akatemian tutkijaprofessorit muodostavat tässä suhteessa poikkeuksen ja mallin siitä, miten etevimpiä professoreita kiinnitetään ”puhtaaseen” tieteentekoon. Akatemiaprofessoreilla, joita on nyt 40, on melkein pä poikkeuksetta professori myös taustavirkana jossakin yliopistossa, korkeakoulussa tai tutkimuslaitoksessa. Taiteilijaprofessoreiden kohdalla kytkentä alan ylimpään opetuslaitokseen näyttää toteutuvan harvoin. Tässä onkin pääsyy siihen, miksi taiteilijaprofessorina toimineista vain ani harva on mukana tässä matrikelissa. Korkeakoulutasoisen taideopetuksen nuoruus ja professorin opetusvirkojen vähyyks ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että taiteilijaprofessorit ovat opetuspainotteisessa professorimatrikelissa vielä heikosti esillä.

Luettelo tutkimuslaitoksista, joissa on professoreita — Förteckning över forskningsinstitutioner med professorer

Luettelo tutkimuslaitosprofessoreiden taustaorganisaatioista lukuunottamatta yliopistojen ja korkeakoulujen organisaatioon kuuluvia tutkimuslaitoksia. Suluisissa olevat lukemat ilmaisevat professoreiden yhteismäärän ao. hallinnonalalla. Tiedot on koottu vuoden 2007 Suomen valtiokalenterista laitosten nykyisillä nimillä. Useat mainituista laitoksista ovat historiansa aikana kokeneet organisatorisia uudelleenjärjestelyjä ja nimenmuutoksia.

Nedan följer en förteckning över de organisationer som professorerna vid forskningsinstitutioner representerar. I listan saknas dock de forskningsinstitutioner som direkt underlyder universiteten och högskolorna. Siffrorna i parentes anger det totala antalet professorer inom vederbörande förvaltningsgren. Uppgifterna har sammanställts utgående från de namn som används för institutionerna i Finlands statskalender 2007. Ett flertal av dessa institutioner har under sin historia genomgått organisatoriska reformer och namnändringar.

Maa- ja metsätalousministeriö / Jord- och skogsbruksministeriet (47 prof.):

-Elintarviketeollisuusvirasto / Livsmedelssäkerhetsverket

-Geodeettinen laitos / Geodetiska institutet

-Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus / Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi

-Metsäntutkimuslaitos / Skogsforskningsinstitutet

-Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos / Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet

Liikenne- ja viestintäministeriö / Kommunikationsministeriet (14 prof.):

-Ilmatieteen laitos / Meteorologiska institutet

-Merentutkimuslaitos / Havsforskningsinstitutet

Kauppa- ja teollisuusministeriö / Handels- och industriministeriet (77 prof.):

-Geologian tutkimuskeskus / Geologiska forskningscentralen

-Kuluttajatutkimuskeskus / Konsumentforskningscentralen

-Mittatekniikan keskus / Mätteknikcentralen

-Valtion teknillinen tutkimuskeskus VTT / Statens tekniska forskningscentral

Sosiaali- ja terveysministeriö / Social- och hälsovårdsministeriet (57 prof.):

-Kansanterveyslaitos / Folkhälsoinstitutet

-Lääkelaitos / Läkemedelsverket

-Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus / Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården (STAKES)

-Säteilyturvakeskus / Strålsäkerhetscentralen

-Työterveyslaitos / Institutet för arbetshygien

Muita/ Övriga (9 prof.):

-Valtion taloudellinen tutkimuskeskus / Statens ekon. forskningscentral (VVM/finansmin.)

-Kotim. kielten tutkimuskeskus / Forskningscentralen för de inhemska språken (OPM, undervisn.min.)

-Suomen ympäristökeskus / Finlands miljöcentral (YM, miljömin.)

Professori arvonimenä

Artikkelin alussa jo todettiin ”professorin” tarkoittavan myös arvonimeä ja aiheuttavan myös hieman rajanveto-ongelmia riippuen siitä, seuraako titteliä myös professorin virka tai ainakin sellainen virka, jonka voi katsoa vastaavan sitä. Professorin nimen käyttö puhtaana arvonimenä juontaa juurensa ikivanhasta rankilaitoksesta, jossa yhteiskunnallisesti näkyviä tehtäviä hoitavia henkilöitä on sijoitettu määrättyihin luokkiin. Niiden jäsenille on kuulunut perinteisesti tiettyjä etuuksia ja oikeuksia. Järjestelmään on liittynyt myös arvonimien ja kunniamerkkien antoa. Rankilaitos on herättänyt runsaasti myös vastustusta varsinkin aikoina, jolloin yhteiskunnallisen tasa-arvon vaatimukset ovat olleet voimakkaasti esillä, mutta se on yleismaailmallisesti osoittautunut sitkeähenkiseksi ja enemmän tai vähemmän julkisesti hierarkisia luokitteluja ohjaavaksi.

Ruotsin vallan aikana hyväksyttiin ensimmäinen rankiluettelo 1672 aatelin pitkään vaadittua sellaisen aikaansaamista. Suuremman merkityksen sai kuitenkin vasta Kaarle XII:n 1714 vahvistama yleinen rankiasetus. Sekin oli vahvasti aristokraattinen, aatelin hallussa olevien hovivirkojen sekä sotilasvirkojen haltijoita suosiva. Luokkia oli peräti 40. Professori sijoittui siinä vasta häntäpäähän eli luokkaan 36 ratsumestarien ja kapteenien, hovijunkkarien ja kaartinluutnanttien sekä henkidrabanttien varakorpraalien (!) rinnalle. Papisto puuttui rankijärjestyksestä kokonaan. Järjestelmän sekavuutta osoitti, että kuninkaallisilla julkilausumilla oli kuitenkin jo 1600-luvulla korostettu, että ylin papisto eli piispat, superintendentit, jumaluusopin tohtorit ja professorit olivat aatelin veroisia ”heidän virkojensa kunnian takia”.

Venäjänsä vallan aikana rankijärjestelmää selkeytettiin, vaikka traditionaalisen ruotsalaisen ja venäläisen järjestelmän yhteensulattaminen veikin monia vuosia. Uusi rankijärjestys syntyi vasta 1826 ja sitä ehdittiin

Venäjän vallan aikana muutamaan otteeseen uudistaakin (1860, 1880, 1897). Rankiluokkia tuli joka tapauksessa Venäjän käytännön mukaan olemaan vain 14. Professori sijoitettiin siinä aluksi luokkaan 8, vuoden 1897 järjestyksessä luokkaan 6 eli nyt sentään jo everstin arvoisen upseerin tasolle. Siviiliarvoista samassa ryhmässä olivat nyt kollegineuvoksen, kanslianeuvoksen, kamarineuvoksen ja arkkiaatterin arvonimet. Ylimääräinen professori oli luokassa 7, johon kuului mm. hovineuvos, yliopistonapulaisen rankiluokka oli 8 ja samassa luokassa olivat muun muassa kustokset ja kollegiasessorit.

Nämä rankijärjestelyt ovat tietysti muutoksia jättäneet jälkensä myös 1927 syntyneen arvonimistä säädetyn leimaverolain tulkintoihin eri titeleiden rahallisesta arvosta. Vielä 1700- ja 1800-luvuilla useat merkittävät professorit oli palkittu kanslianeuvoksen arvolla, mutta kehitys on sittemmin kulkenut kanslianeuvoksen tappioksi suhteessa professorin titteliin. Tuskinpa kukaan professori nykyisin enää vakavissaan haaveilee kamarineuvoksenkaan tittelistä, hovineuvoksen arvosta monet eivät liene enää edes kuulleet.

Professorin nimi ja arvo oli niin Ruotsin kuin Venäjän vallankin aikana pääasiassa yliopiston oman väen hallussa Ylivoimaisesti suurimman osan arvonjaoista saivat Turun akatemian ja sen seuraajan Helsingin yliopiston omat alemmat opettajat, erityisesti apulaiset ja myöhemmin apulaisen virkojen tultua muutamaksi vuosikymmeneksi lakkautetuiksi, ansioituneet vanhemmat dosentit, jotka olivat monasti toimineet myös professorin virkojen väliaikaisina hoitajina. Opillisen sivistyksen huippu oli kovin kapea ja omaa elitististä elämänsä eläneellä yliopistolla tuskin oli erityistä haluakaan suosia professorin arvojen avokätistä levittämistä ympäröivään yhteiskuntaan. Ensimmäisiä oireita kehityksen monipuolistumisesta saatiin kuitenkin 1821, kun Turun akatemiassa vain virkamiesuralle viittaavan kameraalitutkinnon suorittanut, mutta Suomen talousseuran pitkäaikaisena sihteerinä ja ansioituneena taloudellisena kirjailijana tunnetuksi tullut Carl Christian Böcker (1786-1841) sai professorin nimen ja arvon. Vuosisadan jälkipuolelta alkaen professorin arvoja alettiin yhä useammin jakaa taide-elämän huippunimille, johtaville koulumiehille, erityisesti normaalilyseoiden rehtoreille ja yliopettajille sekä suurten sairaaloiden ylilääkäreille. Arvon saaja oli usein väitellyt tohtori, mikä pehmitti yliopistoa puoltamaan arvon myöntämistä.

Erikoinen piirre tässä kuitenkin oli autonomian ajan lopulla tapa myöntää arvo ”ylimääräisen professorin” arvonimenä nimenomaan erälle lääkäreille. Tässä oli ehkä herätelty henkiin vanhaa Turun akatemian aikaista ylimääräisen professorin arvoa, jota ei seurannut mikään todellinen virka. Jopa vielä itsenäisen Suomen ensimmäinen professorin tittelikin annettiin 1918 ”ylimääräisen professorin” arvona ahkerana tutkijana tunnetulle Vaasan kaupunginlääkärille Woldemar Backmanille. Jos tämän oudolta vaikuttavan arvonimen lisäyksen tarkoituksena oli välttää sekaantumisen ”oikeisiin” professoreihin, sen toimivuus kävi kyseenalaiseksi, kun yhä useampi yliopiston professuuri perustettiin nimenomaan ylimääräisen professorin virkana. Arvonimellisten professoreiden usein lisukkeena käyttämä lyhenne ”h.c.” (honoris causa) ei sekään ole pystynyt täysin yleistymään. Eräs sekoittava tekijä on saman lyhenteen käyttö yliopistojen jakaessa kunnia-tohtorin arvoja.

Itsenäisessä Suomessa presidentti on tähän mennessä myöntänyt noin 950 professorin arvonimeä. Ajanjaksona 1918–1944 päästiin juuri ja juuri yli sadan, joten todellinen kasvu on tapahtunut vasta viime sotien jälkeen. Erityisesti 1960-luvun puoliväli oli käänteentekevä, sillä vuosittaiset professorin arvon myönnöt, jotka olivat yleensä olleet alle 10:n, kaksinkertaistuivat. Vuodesta 1982 muodostui varsinainen huippuvuosi, jolloin myönnettiin 35 professorin arvonimeä. Tämä piikki on niin silmään pistävä, että väkisinkin tulee ajatelleeksi sen yhteyttä presidentin vaihtumiseen. Urho Kekkonen ehti pitkänä kautenaan myöntää pitkälti yli 400 professorin arvoa, joten mainittua piikkiä saattaisi selittää enemmän yleisen poliittisen ilmapiirin muutos ja ”älymystön kekkosvastaisuus” kuin se, että Kekkonen olisi pihistellyt professorin tittelin jakamisessa. Presidentti Mauno Koiviston myöntämien titeleiden määräkin tasoittui heti vuoden 1982 jälkeen.

Professorin arvonimen myöntäminen on itsenäisyyden alkua ajoista muuttunut myös siinä suhteessa, että kun aikaisemmin tieteellisen tutkimuslaitoksen johtajalle tai usein myös professorin pätevyyden omaavalle osastopäällikölle ”ostettiin” professorin arvo, se on enenevässä määrin muuttunut asetuksella automaattisesti asianomaiselle tulevaksi. Ratkaisu on käytännöllisesti joustavampi ja sen rahallinen merkitys tittelistä maksettavan leimaveron tuoton kannalta vähäinen. Onhan arvonimestä maksettava vero valtion ja kunnan virassa olevalle henkilölle huomattavasti huokeampi kuin yksityiseltä sektorilta tulevalle arvonimen saajalle.

Yliopistojen ja korkeakoulujen autonomian vahva piristysruiske 1990-luvulla on tuonut lisäpiirteitä myös professorin arvon myöntämiseen. Vuoden 1993 asetus korkeakoulujen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista

ja tehtävistä antaa nimittäin korkeakoululle mahdollisuuden myöntää korkeakoulun tutkimuslaitoksen johtajalle ja tutkimusjohtajalle oikeuden käyttää professorin arvonimeä. Erityisestä syystä korkeakoulu voi myöntää tällaisen oikeuden myös muulle palveluksessaan olevalle henkilölle. Toistaiseksi korkeakoulut kuitenkin ovat vähäisessä määrin käyttäneet tätä mahdollisuutta.

Yleisesti ottaen niin virka- kuin titteliprofessoreitakin on jo huomattavan suuri joukko ja kaikei jonkinasteisesta inflatoitumisesta voi jo puhua. Kysymystä siitä, mikä on nykypäivän professorin arvostus, ei ole perusteellisesti tutkittu. Joissakin lehdistön teettämässä gallupeissa on esitetty viitteitä siihen, että professorin arvostus olisi hieman laskenut siitä, mitä se oli Urho Rauhalan 1960-luvulla tekemässä laajassa tutkimuksessa, mutta olisi kuitenkin edelleen erittäin korkea. Vaikean 1990-luvun alkupuolen laman jälkeen on voimakkaasti korostettu "osaamisen" merkitystä, joten tämän perusteella korkeasti koulutettujen professoreiden luulisi sosiaalisessa arvostuksessa olevan vahvoilla jatkossakin.